

In memoriam

Weinig grote denkers hebben recent het tijdelijke met het eeuwige gewisseld. De golden oldies met het meeste potentieel (één voorbeeld slechts: Lilienthal) blijven een definitieve beslissing uitstellen. Maar ook dit keer heb ik Kramnik moeten teleurstellen. Tenslotte waren er een aantal "kleine" garnalen die wel door Sint-Pieters poort gingen. Bekendste Belg was Marc Segers. Segers heeft nu wel het nadeel dat hij vooral bekend is als componist van matproblemen en dat spreekt me veel minder aan dan bv schaakstudies, waar er vaak wel nog een link is (of lijkt) met een echt eindspel. Ik ga dan ook heel onbeleefd en zonder enig respect de lezer doorverwijzen naar "Het Belgisch Schaakbord" op internet¹, waar een in memoriam van deze schakende prof is verschenen – met een greep uit zijn gepubliceerde stellingen.

Bij gebrek aan dode meesters, grootmeesters, politici, dichters en kukkaboorra's, heb ik dan maar gegrasduind in een handjevol schaakgeschiedenis. Zijn er vermetele doden mijn waakzaam oog ontsnapt? Jawel, sommige schakers vinden het nog steeds nodig om te denken dat ze anoniem het tijdelijke met het eeuwige kunnen wisselen, maar Sandokan spoort hen op en brengt ze toch in het voetlicht. Het is overigens geen kleine jongen die vandaag de bühne opgeschopt wordt.

Sergio René Letelier Martner
(°San Bernardo (Chili) 21-02-1915 +Santiago 02-07-2006)

Geboren in 1915, als jongste van 17 (waarvan 13 de volwassen leeftijd bereikten), begon Letelier pas laat met met schaken (volgens de huidige normen), nadat hij samen met zijn broer Gustavo door de schaakmicrobe werd gebeten vanwege de WK-match Capablanca-Aljechin die in 1927 in Buenos Aires werd gehouden. Tot 1999 nam hij deel aan de grote opens van Mar del Plata. Hij deed daar voor het eerst mee in 1936 en 64 jaar na dato in hetzelfde toernooi deelnemen betekende voor Letelier een notering in het *Guinness Book of Records*.

Maar we lopen vooruit op de feiten. In 1922 verhuist zijn familie naar Santiago in de hoop er een beter leven te vinden. Hij heeft dan net leren schaken van zijn oudere broer Gustavo. Het leven in Santiago begint niet schitterend, want de lagere school

¹ Zie de linkpagina van de torrewachter site

waar hij les loopt, brandt helemaal af. De match tussen Capablanca en Aljechin in Buenos Aires in 1927 maakt een geweldige indruk op de jongeman. In 1929 wordt hij lid van een schaakclub in Santiago de Chili en hij wint prompt zijn eerste toernooitje waar hij aan deelneemt met 4 punten voorsprong. In 1931 is hij al kampioen eerste klasse, een titel die hij 14 jaar zal verdedigen.

In 1936 studeert hij cum laude af aan het "Internado Nacional Barros Arana". Hij neemt in datzelfde jaar deel aan zijn eerste internationaal toernooi (Mar del Plata) en de jaren erop wordt hij steeds actiever als schaker. In maart 1938 wint hij een rapidpartijtje van Aljechin, die dan deelneemt aan het internationaal toernooi van Miramar. Later in 1938 studeert hij af en begint zijn loopbaan in een openbaar ambt. In mei 1945 ontvangt hij een uitnodiging om te spelen in een herdenkingsturnooi (40ste verjaardag van de "Club Argentino de Ajedrez) in Buenos Aires. Hij heeft zijn verlof dan al opgebruikt om te kunnen deelnemen aan het toernooi van Mar del Plata en krijgt geen extra verlof van zijn oversten om nog eens te gaan schaken. Wat doet een echte schaker dan? Hij neemt ontslag en gaat toch spelen. Hij blijft in Buenos Aires tot einde 1949 en speelt er vele toernooien. Zo speelt hij in Paraná 1946 de derde plaats bijeen, achter Stahlberg en Pilnik; in het Roberto Grau toernooi in 1947 eindigt hij tweede na Stahlberg.

In 1950 neemt hij voor het eerst deel aan de Olympiaden (Dubrovnik) - hij houdt er een uitnodiging aan over voor het toernooi van Venetië, waar hij vijfde wordt en zijn eerste IM-norm scoort. In 1953 wint hij het internationaal toernooi (20 deelnemers) van de Uruguayaanse schaakfederatie met een half punt voorsprong op Bernstein en Najdorf. In 1959 wordt hij vijfde in het prestigieuze toernooi van Mar del Plata, waarin hij Bobby Fischer verslaat. Dit doet de FIDE besluiten dat hij de IM-titel wel verdient (hij werd niet voorgedragen door de Chileense federatie).

Letelier neemt in totaal vijfmaal deel aan de Capablanca Memorial in Cuba en zeven maal aan de Olympiaden (Buenos Aires 1939, Dubrovnik 1950, Moskou 1956, Leipzig 1960, Tel Aviv 1964, La Habana 1966 en Nice 1974).

De militaire staatsgreep van 1973 had ook een effect op het leven van Letelier: hij verloor zijn baan op het ministerie en moest opnieuw naar Argentinië vluchten en daar werk zoeken. Gelukkig vond hij werk bij een krant en verzorgde vanaf einde 1977 tot 1983 er de schaakrubriek.

De volgende stelling is een klassieker in de categorie "combinaties van wereldkampioenen".

Letelier-Fischer
Leipzig Olympiade, 1960

De kenner weet dat de partij begon met 1.d4 Pf6 2.c4 g6 3.Pc3 Lg7 4.e4 en toen 4...0-0!?, waarmee Fischer zijn tegenstander provoceerde tot 5.e5. Hoe hij dit vooruitgeschoven centrum vervolgens aantastte, is eveneens een klassiek voorbeeld voor elke Konings-Indisch-speler.

Letelier Martner,R - Fischer,R [E70]

Leipzig ol (Men) qual-D Leipzig (8), 1960

1.d4 Pf6 2.c4 g6 3.Pc3 Lg7 4.e4 0-0 5.e5 Pe8 6.f4 d6 7.Le3 c5 8.dxc5 Pc6 9.cxd6 exd6 10.Pe4 Lf5 11.Pg3 Le6 12.Pf3 Dc7 13.Db1 dxe5 14.f5 e4 15.fxe6 exf3 16.gxf3 f5 17.f4 Pf6 18.Le2 Tfe8 19.Kf2 Txe6 20.Te1 Tae8 21.Lf3 (zie diagram) De afmaker in deze stelling is het prachtige **21...Txe3! 22.Txe3 Txe3 23.Kxe3 Dxf4+!!** en opgegeven wegens 24...Lh6 mat. Fischer had ongetwijfeld zin om de Chileen een dergelijk pak slaag te geven vanwege hun partij van het jaar daarvoor.

Fischer,R - Letelier Martner,R [C97]

Mar del Plata Mar del Plata (5), 28.03.1959

1.e4 e5 2.Pf3 Pc6 3.Lb5 a6 4.La4 Pf6 5.0-0 Le7 6.Te1 b5 7.Lb3 d6 8.c3 0-0 9.h3 Pa5 10.Lc2 c5 11.d4 Dc7 12.Pbd2 Te8 (12...Ld7) 13.Pf1 Ld7 14.Pe3 Lf8 15.dxe5 dxe5 16.Ph2 Tad8 17.Df3 Le6 18.Phg4 Pd7 19.Pd5 Db8 20.h4 Pc4 21.h5 h6 22.b3 Pd6 23.Dg3 Kh8 24.f4 Lxd5 25.exd5 e4 26.Pe5 Db7 27.Txe4 Pxe4 28.Pxf7+ Kg8 29.Pxh6+ Kh8 30.Pf7+ Kg8 31.Pxd8 Dxd5 32.Dd3 Dxd3 33.Lxd3 Pxc3 34.Ld2 Pe4 35.Te1 Pdf6 36.Lxe4 Pxe4 37.Pc6 Ld6 38.Lc1 Kf7 39.Lb2 Pg3 40.Pe5+ Lxe5 41.Txe5 Txe5 42.Lxe5 Pxh5 43.Kf2 Pf6 44.Kf3 g6 45.Lxf6 Kxf6 46.Ke4 Ke6 47.a4

Kd6 48.a5 Ke6 49.g3 Kd6 50.f5 gxf5+ 51.Kxf5 Kd5 52.g4 Kd4 53.g5 c4 54.bxc4 b4 (zie diagram)

De toekomstige wereldkampioen verslikte zich hier met **55.c5** (55.g6 is remise) **b3** (niet 55...Kxc5?? 56.Ke4! en wint) **56.c6 b2 57.c7 b1D+** (met schaak!) **58.Ke6 Db7 59.Kd7 Kd5 60.g6 Dc6+ 61.Kd8 Dd6+ 0-1**

Letelier Martner,R - Czerniak,M [D19]

Mar del Plata Mar del Plata (3), 1949

1.d4 d5 2.c4 c6 3.Pf3 Pf6 4.Pc3 dxc4 5.a4 Lf5 6.e3 e6 7.Lxc4 Lb4 8.0-0 0-0 9.De2 Lg6 10.e4 Lxc3 11.bxc3 Pxe4 12.La3 Te8 13.Tac1 Pd7 14.Tfd1 Da5 15.Ld3 Pef6 16.Pe5 Dxa4 17.Ld6 Pxe5 18.dxe5 Pd5 19.Lxg6 hxg6 20.c4 Pb6 21.Td4 Tad8 22.De3 Pc8 23.c5 Da5 24.Th4 Pxd6 25.cxd6 f6 26.exf6 g5 27.Th5 Df5 28.fxg7 Df7 29.Dxg5 Df5 30.d7 Txd7 31.Th8+ Kf7 32.g8D+ Txg8 33.Dxg8+ Kf6 34.Te1 Tf7 35.f4 b5 36.Dd8+ Kg6 37.Tg8+ Kh7 38.Tg5 Df6 39.Dg8+ Kh6 40.Tee5 1-0

Letelier Martner,R - Eliskases,E [D87]

Mar del Plata zt Mar del Plata (2), 1951

1.d4 Pf6 2.c4 g6 3.Pc3 d5 4.cxd5 Pxd5 5.e4 Pxc3 6.bxc3 c5 7.Lc4 Lg7 8.Pe2 0-0 9.0-0 Pd7 10.Lg5 Pb6 11.Lb3 Dc7 12.Dd2 Te8 13.Tad1 Lg4 14.h3 Lxe2 15.Dxe2 Tad8 16.Le3 c4 17.Lc2 e5 18.a4 Pd7 19.f4 exd4 20.cxd4 Pf6 21.e5 Pd5 22.Df3 f6 23.Lc1 fxe5 24.dxe5 Pb4 25.Le4 b5 26.axb5 Db6+ 27.Kh1 Dxb5 28.h4 Pd3 29.h5 Tf8 30.hxg6 Td4 31.Le3 Tdd8 32.Tb1 De8 33.Dh5 h6 34.Lxd3 Txd3 35.Lc5 c3 36.Lxf8 Dxf8 37.De2 Df5 38.Da2+ 1-0

Andere wapenfeiten van IM Letelier zijn een remise tegen Bronstein en een mooie, snelle overwinning op Najdorf.

Letelier Martner,R - Bronstein,D [C45]

Mar del Plata Mar del Plata (9), 08.04.1960

1.e4 e5 2.Pf3 Pc6 3.d4 exd4 4.Pxd4 Lc5 5.Pb3 Lb6 6.Pc3 d6 7.a4 a5 8.Pd5 La7 9.Lb5 Ld7 10.0-0 Pe5 11.Lxd7+ Dxd7 12.Le3 Lxe3 13.Pxe3 Pf6 14.Te1 0-0 15.Pd5 Pxd5 16.Dxd5 Pc6 17.Pd4 Pxd4 18.Dxd4 Tfe8 19.c4 Tad8 20.b3 b6 ½-½

Letelier Martner,R - Najdorf,M [B44]

Buenos Aires Buenos Aires (15), 1964

1.c4 Pf6 2.Pc3 e6 3.e4 c5 4.Pf3 Pc6 5.d4 cxd4 6.Pxd4 Lb4 7.Pxc6 bxc6 8.Ld3 e5 9.0-0 0-0 10.f4 Lc5+ 11.Kh1 d6 12.f5 h6 13.g4 d5 14.g5 dxc4 15.gxf6 Dxd3 16.fxg7 Kxg7 17.Dg4+ Kh7 18.Lxh6 1-0

Letelier Martner,R - O'Kelly de Galway,A [D40]

Leipzig ol (Men) qual-D Leipzig (2), 1960

1.d4 Pf6 2.c4 e6 3.Pf3 d5 4.Pc3 c5 5.e3 Pc6 6.a3 cxd4 7.exd4 Le7 8.Ld3 dxc4 9.Lxc4 0-0 10.0-0 b6 11.Dd3 Lb7 12.Td1 Tc8 13.La2 a6 14.Lg5 b5 15.Tac1 Te8 16.b4 Pd5 17.h4 Pf6 18.d5 exd5 19.Pxd5 Pb8 20.Txc8 Lxc8 21.Pxf6+ gxf6 22.Lxf7+ Kh8 23.Lxe8 Dxe8 24.Te1 1-0

Moyano,H (2040) - Letelier Martner,R (2190) [A31]

Santiago op Santiago (7), 1999

1.c4 g6 2.Pc3 Lg7 3.g3 c5 4.Pf3 Pc6 5.Lg2 d6 6.0-0 Pf6 7.d4 cxd4 8.Pxd4 Ld7 9.b3 Dc8 10.Te1 Lh3 11.Lh1 Pg4 12.e3 h5 13.Lb2 h4 14.Pxc6 bxc6 15.Df3 Pe5 16.De2 Lg4 17.Df1 Lf3 18.Lg2 Lxg2 19.Dxg2 Pd3 20.f4 hxg3 21.hxg3 Pxb2 22.Te2 Lxc3 23.Txb2 Lxb2 24.Dxb2 Dh3 0-1

Kampioenschappen van Chili

René Letelier nam voor het eerst deel aan de NKs in 1932. In totaal speelde hij meer dan 30 nationale kampioenschappen - hij won er vijf van: in 1957, 1959, 1960, 1964 en in 1973.

Letelier nam deel aan de volgende Olympiaden:

VIII - Buenos Aires 1939 (Argentina)

IX - Dubrovnik 1950 (Yugoslavia)

XII - Moscó 1956 (URSS)

XIV - Leipzig 1960 (Alemania Oriental)

XVI - Tel Aviv 1964 (Israel)

XVII - La Habana 1966 (Cuba)

XXI - Niza 1974 (Francia)

Tot zijn beste toernooien behoren

- Venetië 1950 (5-7de met 8,5/15 - Winnaar Kotov)
- Montevideo 1954 (1ste met 14.5/17 voor Bernstein, Najdorf en Toran)
- Mar del Plata 1959 (5de met 9/14 na Najdorf & Pachman (10.5/14) en Ivkov & Fischer (10/14))
- Mar del Plata 1960 (7de met 8/15 - winnaar Spassky & Fischer)
- Asuncion 1960 (4de met 8.5/12 na Gligoric & Szabo (10/12) en Rosetto (9/12).

Volgens Chessmetrics was zijn beste notering 61ste (3x tussen 1945 en 1955) en zijn beste rating 2589 (januari 1955); zijn beste toernooi was Mar del Plata 1959, waar hij 64% scoorde tegen een gemiddelde tegenstand van 2556. Hoewel hij op zeer hoge leeftijd nu en dan nog wat speelde, was hij toch geen hoogvlieger in de "all-time" ranglijsten van oudjes - zijn laatste betrouwbare notering was op 63-jarige leeftijd, en toen bezette hij de 131ste plaats.

Bronnen:

www.google.com & www.chessmetrics.com

<http://www.fenach.cl/modules.php?name=News&file=article&sid=55>

http://www.chessvibes.com/?cat=35&lp_lang_pref=nl